

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อศึกษาค้นคว้าวัตถุประสงค์ กลุ่มผู้อ่าน-เป้าหมาย นโยบายต่างๆในการผลิตหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทย ของแหล่งผลิตหนังสือ-พุทธศาสนา 11 แห่ง ที่เป็นหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษาของสงฆ์ สถานศึกษาพระ-อภิธรรม สมาคม องค์การและมูลนิธิทางพุทธศาสนา และวัตถุประสงค์ประการที่ 2 เพื่อศึกษาปริมาณ ประเภท และเนื้อหาของหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทย ซึ่งจัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2520-2527 โดยแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาทั้ง 11 แห่ง ดังกล่าว ตาม "แผนการ จัดหมู่หนังสือระบบทศนิยมทวิอักษรมหาคัพพคุณทศศาสนา แก๊ซเพิ่มเติมสำหรับใช้ในหอสมุดแห่งชาติ" และหัวข้อสำหรับหนังสือภาษาไทย เป็นหลักเกณฑ์ในการศึกษาค้นประเภท และเนื้อหาของหนังสือ

เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัย ได้กำหนดวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัย ไว้เป็นลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ก. การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

1. ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมา พัฒนาการของ การผลิต ตลอดจนวิธีการเผยแพร่หนังสือพุทธศาสนาในสมัยต่างๆ นับตั้งแต่เริ่มมีการพิมพ์ใน ประเทศไทย จนถึง พ.ศ. 2527 จากหนังสือ บทความในวารสาร งานวิจัย และเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ เท่าที่จะค้นคว้าได้

2. ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ

2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาแต่ละแห่ง มี

- ประวัติความเป็นมาในการก่อตั้ง
- วัตถุประสงค์ขององค์กรนั้นๆ

- การดำเนินงาน คือ การแบ่งหน่วยงาน การบริหารงาน ตลอดจน บทบาทและกิจกรรมโดยทั่วไปขององค์กร

2.2 การผลิตหนังสือพุทธศาสนา มีรายละเอียดของข้อมูลดังนี้

การผลิตหนังสือพุทธศาสนา ก่อน พ.ศ. 2520

- ประวัติความเป็นมาโดยย่อในการผลิตหนังสือ (ปีที่เริ่มผลิตหนังสือ ประเภทสิ่งพิมพ์ที่ผลิต ผู้เขียน ผู้เรียบเรียง ผู้แปลมีใครบ้าง เริ่มเผยแพร่หนังสืออย่างไร ฯลฯ)

การผลิตหนังสือพุทธศาสนา ระหว่าง พ.ศ. 2520-2527

- วัตถุประสงค์ในการผลิตหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทย

- นโยบายทั่วไป ในการผลิตหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทย มีอาทิ

แหล่งเงินทุนใดมาอย่างไรบ้าง

ผู้เขียน ผู้รวบรวม ผู้เรียบเรียง หรือผู้แปลมีใครบ้าง ได้รับ

ค่าตอบแทนหรือไม่ อย่างไร

ประเภทของหนังสือที่ผลิต

จัดพิมพ์หนังสือพุทธศาสนา ที่เน้นเนื้อหาค้ำคูณใดบ้าง

มุ่งกลุ่มผู้อ่านประเภทใดบ้าง มีการผลิตหนังสือพุทธศาสนา

สำหรับเด็ก หรือเยาวชนหรือไม่

วาระโอกาสในการพิมพ์หนังสือฯ โครงการพิมพ์หนังสือฯ

ในแต่ละปี หรือ มีโครงการพิมพ์หนังสือฯ เป็นกรณีพิเศษหรือไม่ อย่างไร

การพิสูจน์อักษร

การจัดพิมพ์หนังสือฯ เช่น มีโรงพิมพ์เป็นของหน่วยงาน หรือ จ้าง

โรงพิมพ์อื่นๆ มีการพิมพ์หนังสือฯซ้ำหรือไม่ จำนวนพิมพ์ สถิติการพิมพ์หนังสือฯ

รูปเล่มหนังสือฯ

การเผยแพร่หนังสือฯ

มีการผลิตหนังสือพุทธศาสนาภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศ

อื่นๆหรือไม่ อย่างไร

มีการผลิตสิ่งพิมพ์พุทธศาสนาประเภทอื่นๆหรือไม่ เช่น วารสาร

เอกสาร จุลสาร แผ่นพับ เป็นต้น

มีการผลิตหนังสือวิชาการอื่นๆ หรือไม่ อะไรบ้าง (นอกจากหนังสือ

ทางค้ำคูณพุทธศาสนา)

การเผยแพร่หนังสือฯ การจำหน่ายหนังสือฯ ลิขสิทธิ์หนังสือฯ

- ปัญหาและอุปสรรคต่างๆของแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาแต่ละแห่ง
- รายละเอียดอื่นๆที่น่าสนใจเกี่ยวกับการผลิตหนังสือพุทธศาสนา ฯลฯ

โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆดังกล่าวจาก หนังสือ บทความในวารสาร งานวิจัย
 จุลสาร และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆเท่าที่จะค้นคว้าได้ ตลอดจนศึกษาจากเทปบันทึกเสียงที่
 เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเรียบเรียงประกอบการสัมภาษณ์ (ดังจะกล่าวในข้อต่อไป)

3. การสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ
 งานผลิตหนังสือของแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาทั้ง 11 แห่ง โดยให้ข้อมูล (ตามข้อ 2)
 เพิ่มเติมจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆดังกล่าวแล้ว ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาหลักเกณฑ์
 และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากหนังสือ งานวิจัย และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง จากนั้น
 นำแบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวก ก) เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการทำวิทยานิพนธ์ เพื่อ
 พิจารณาแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมต่อไป

4. ติดต่อสัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีความรู้ในงานผลิตหนังสือของ
 แหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาทั้ง 11 แห่ง เพื่อให้ทราบรายละเอียดของข้อมูลต่างๆดังที่
 กล่าวมาแล้ว (ตามข้อ 2) และสอบถามรายละเอียดอื่นๆที่น่าสนใจ

เมื่อบันทึกเทปการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานผลิตหนังสือ ซึ่งมีทั้งที่เป็น
 บรรพชิต หรือคฤหัสถ์ (ตามที่ปรากฏชื่อในบรรณานุกรม หน้า 276 บางแห่ง
 สัมภาษณ์เพียง 1 ท่าน บางแห่งสัมภาษณ์มากกว่า 1 ท่าน แล้วแต่ความเหมาะสม เพื่อ
 ให้ได้ข้อมูลตรงตามข้อเท็จจริง) จากแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาทั้งที่เป็นหน่วยงาน-
 ราชการ สถาบันการศึกษาของสงฆ์ สถานศึกษาพระอภิธรรม สมาคม องค์กร และ
 มูลนิธิทางพุทธศาสนา ครบทั้ง 11 แห่งแล้ว จึงจะนำเทปบันทึกการสัมภาษณ์ทั้งหมดมา
 ถอดข้อความเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไป

5. สรุปรวบรวมรายชื่อหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทย ซึ่งจัดพิมพ์ระหว่าง
 พ.ศ. 2520-2527 โดยแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนา 11 แห่ง ได้แก่ ฝ่ายปริยัติปกครอง
 (กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา) สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัย-
 ลังกรราชวิทยาลัย อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย
 องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก มหามกุฏราชวิทยาลัย ส่วนอุดมมูลนิธิ มูลนิธิ-
 ภูมิพลโลกุเพื่อการศึกษาทางพระพุทธศาสนา มูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย และ

พุทธสถานสันติอโศก กับมูลนิธิฯ และสมาคมที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

- สํารวจหนังสือฯ ดังกล่าวจากรายชื่อหนังสือพุทธศาสนาที่จัดทำโดยแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาเท่าที่มี จากรายชื่อหนังสือพุทธศาสนาที่บันทึกแทรกในหนังสือ วารสาร ที่จัดทำโดยแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนานั้นๆ หรือ บรรณานุกรมหนังสือพุทธศาสนาโดยเฉพาะ

- สํารวจจากบัตรรายการหนังสือภาษาไทยจากห้องสมุดต่างๆ เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดสถาบันการศึกษาต่างๆ (เช่น หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯลฯ) หอสมุดวิฑบางแห่ง (เช่น หอสมุดวิฑเบญจมาภิตรกุสิดวนาราม ฯลฯ) เป็นต้น

- สํารวจหนังสือฯ ดังกล่าวจากห้องสมุดของแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาบางแห่งเท่าที่มี ดังนี้

ห้องสมุดกรมการศาสนา (กองศาสนศึกษา)

ห้องสมุดสภาการศึกษามหาภฏราชวิทยาลัย (วิฑวารณิเวศวิหาร)

ห้องสมุดกลางมหาจุฬาลงภฏราชวิทยาลัย (วิฑมหาธาตุวารราชรังสฤษฏ์)

ห้องสมุดพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย

ห้องสมุดองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

ห้องสมุดส่วนอุศมมูลนิธิ (กระท่อมธรรมโฆษ)

ห้องสมุดสมาคมผู้ปฏิบัติธรรม (ที่พุทธสถานสันติอโศก)

- สํารวจหนังสือฯ ดังกล่าวจากร้าน หรือที่จำหน่ายหนังสือพุทธศาสนาของแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาบางแห่งเท่าที่มี ดังนี้

ร้านจำหน่ายหนังสือของมหาภฏราชวิทยาลัย

ร้านจำหน่ายหนังสือของมหาจุฬาลงภฏราชวิทยาลัย (มหาจุฬาบรณการ)

ที่จำหน่ายหนังสือของภิกขกรรมโฆติกะวิทยาลัย

ที่จำหน่ายหนังสือของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย

ที่จำหน่ายหนังสือขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

ที่จำหน่ายหนังสือของมูลนิธิภูมิฬโลกภฑุเพื่อการค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา

ร้านจำหน่ายหนังสือ ของมูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย

ร้านจำหน่ายหนังสือ ของสมาคมผู้ปฏิบัติธรรม (ที่พุทธสถานสันตือโสภ)

- สํารวจหนังสือฯดังกล่าวจากร้านจำหน่ายหนังสือพุทธศาสนาของเอกชน
บางแห่ง เช่น สำนักหนังสือธรรมยุธา ฯลฯ ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัย ตลอดจนสํารวจ
จากร้านจำหน่ายหนังสือทั่วไป

ทั้งนี้เพื่อให้ได้รายชื่อหนังสือพุทธศาสนา ซึ่งจัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ.
2520-2527 โดยแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาทั้ง 11 แห่ง ให้สมบูรณ์ครบถ้วน

6. บันทึกรายการบรรณานุกรมของหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทยที่รวบรวมได้
แต่ละเล่ม ได้แก่ ชื่อผู้แต่ง ผู้รวบรวม ผู้เรียบเรียง ผู้แปล หรือผู้จัดพิมพ์ ชื่อเรื่อง
ครั้งที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ โรงพิมพ์ (หรือสำนักพิมพ์) ปีที่พิมพ์ ตลอดจนบันทึกว่าจัดพิมพ์โดย
แหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาแห่งใด ลงบนบัตรขนาด 3 x 5 นิ้ว พร้อมเขียนรายละเอียด
ของเนื้อหาหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทยชื่อเรื่องนั้นๆว่ามีเนื้อหาทางพุทธศาสนาค้นใดบ้าง
โดยการอ่านอย่างละเอียด เพื่อจะได้วิเคราะห์ประเภทและเนื้อหาของหนังสือฯชื่อเรื่อง
นั้นได้

ส่วนหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทย ซึ่งจัดพิมพ์ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป ซึ่งจะต้อง
หาข้อมูลเกี่ยวกับ สถิติการพิมพ์หนังสือฯแต่ละครั้งว่าจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. ใดบ้าง โดยค้นคว้า
จากสถิติการพิมพ์หนังสือฯ ที่บันทึกไว้ในหนังสือฯชื่อเรื่องนั้นๆ จากบันทึกสถิติการพิมพ์ที่เก็บ
บันทึกไว้โดยแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนานั้นๆ สํารวจจากสถิติการพิมพ์หนังสือฯจากบันทึกใน
หนังสือ หรือวารสารต่างๆ ที่จัดทำโดยแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนานั้นๆ ตลอดจนค้นคว้า
สถิติการพิมพ์ของหนังสือฯบางชื่อเรื่องจากบัญชีรายการหนังสือหมวดพุทธศาสนาย้อนหลัง
สํารวจจากบรรณานุกรมหนังสือพุทธศาสนา หรือบรรณานุกรมหนังสือทั่วไป (ที่รวบรวม
รายชื่อหนังสือพุทธศาสนาด้วย) เล่มเก่าๆย้อนหลังไป ส่วนหนังสือฯบางชื่อเรื่อง ก็อาจ
ต้องสํารวจสถิติการพิมพ์จากหนังสือพุทธศาสนาชื่อเรื่องนั้นๆเล่มเก่าๆที่จัดพิมพ์ในครั้งก่อนๆ
เท่าที่จะค้นคว้าได้ และยังค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ เท่าที่จะสามารถหาได้ เพื่อให้
ทราบสถิติการพิมพ์หนังสือฯ ที่จัดพิมพ์ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป ให้สมบูรณ์ครบถ้วน จากนั้น
รวบรวมข้อมูลสถิติการพิมพ์หนังสือฯลงบนบัตรขนาด 3x 5 นิ้ว ของหนังสือฯชื่อเรื่องนั้นๆ
ด้วย

ข. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจาก หนังสือ บทความใน วารสาร งานวิจัย จุลสาร เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ จากการสัมภาษณ์ จากเทปบันทึกเสียง ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจากการสังเกตการณ์ (ตามข้อ 2) มารวบรวมเรียบเรียงเป็น ความเรียง แยกเป็นแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาแต่ละแห่ง แล้วให้บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ของแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนาแต่ละแห่ง ตรวจสอบแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องสมบูรณ์ อันเป็น ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ นโยบายต่างๆ ปัญหา ฯลฯ ในการผลิต หนังสือพุทธศาสนาภาษาไทย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไป

2. นำบัตรที่บันทึกรายละเอียดทางบรรณานุกรม ตลอดจนประเภทและเนื้อหา ของหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทยแต่ละชื่อเรื่อง ของแหล่งผลิตหนังสือพุทธศาสนา 11 แห่ง ซึ่งจัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2520-2527 มาศึกษาเพื่อที่จะได้กำหนดเลขหมู่ตาม "แผนการจัดหมู่หนังสือระบบทศนิยมทวิอหฺมวกพุทธศาสนา แก้ไขเพิ่มเติมสำหรับใช้ใน หอสมุดแห่งชาติ" (ภาคผนวก ข) เป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของหนังสือ

ให้หัวเรื่องของหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทยแต่ละชื่อเรื่องดังกล่าว ใน การแบ่งเนื้อหาของหนังสือฯ โดยใช้หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ดังนี้

- หลักเกณฑ์การให้หัว เรื่องของหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทยของ หอสมุดแห่งชาติที่รวบรวมจากหนังสือ หอสมุดแห่งชาติ. บัตรรายการหนังสือภาษาไทย ของหอสมุดแห่งชาติ เล่ม 3 หมวดศาสนา 200. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์- ลากพร้าว, 2521.

- หนังสือการให้หัวเรื่องของ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยฉบับแก้ไขปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯการพิมพ์, 2523.

- หนังสือการให้หัวเรื่องของ ทองหยด ประทุมวงศ์. หัวเรื่อง สำหรับหนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

ส่วนการลงรายการชื่อผู้แต่งที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ ใช้ตามหลักเกณฑ์ ที่หอสมุดแห่งชาติได้แก้ไขปรับปรุงและเพิ่มเติมจาก "สรุปผลการสืบหาและข้อตกลงของบรรณารักษ์ ในปัญหาการลงชื่อผู้แต่ง (ชาวไทย) ในบัตรรายการหนังสือ" (หอสมุดแห่งชาติ 2521 : คำอธิบาย 1-3)

3. เรียบเรียงรายชื่อหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทยทั้งหมดที่รวบรวมได้ ตามลำดับเลขหมู่จาก "แผนการจัดหมู่หนังสือระบบทศนิยมทิวอ์หมวดพุทธศาสนา แก้ไขเพิ่มเติมสำหรับใช้ในหอสมุดแห่งชาติ" ภายใต้เลขหมู่เดียวกันจะเรียบเรียงรายการหนังสือภายใต้ลำดับอักษรของหัวเรื่อง ภายใต้หัวเรื่องเดียวกันเรียบเรียงรายการหนังสือตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่ง ผู้รวบรวม ผู้เรียบเรียง ผู้แปล หรือผู้พิมพ์ (ภาคผนวก ก)

4. นำรายละเอียดจากการสำรวจหนังสือพุทธศาสนาภาษาไทยแต่ละชื่อเรื่อง มาวิเคราะห์ข้อมูลในด้านปริมาณ ประเภท และเนื้อหาของหนังสือ

5. วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ คำนวณสถิติเชิงพรรณนา คือการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละโดยใช้สูตร

$$p = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ	p	แทนค่าร้อยละ
	f	แทนค่าจำนวนความถี่ในแต่ละรายการ
	n	แทนจำนวนรายการทั้งหมด

(ประกอบ กรรณสูต 2525 : 73)

6. นำเสนอข้อมูลในรูปตาราง และคำอธิบาย ในบทที่ 4

7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะต่างๆ ในบทที่ 5